

До спеціалізованої вченої ради
К 64.051.30 у Харківському національному
університеті імені В. Н. Каразіна

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника Глинської Наталії Валеріївни на дисертацію Куриленка Дмитра Віталійовича за темою « Інститут обізнаних осіб у змагальному кримінальному провадженні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертації. Тема « Інститут обізнаних осіб у змагальному кримінальному провадженні», безумовно, є актуальною. Заявлена тема відповідає рівню кандидатської дисертації.

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ 29 січня 2014 р. Процес вибору і затвердження теми дисертації припав на період адаптації органів досудового розслідування, прокурорів та суддів до правової регламентації інституту використання спеціальних знань у кримінальному провадженні на підставі Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) 2012 р. Варто зауважити, що попри завершення періоду адаптації практиків до положень КПК тема дисертації не втрачає актуальності. В цьому аспекті доцільно звернути увагу на важливість інституту обізнаних осіб, який є предметом дисертаційного дослідження, для кримінального провадження.

Термін “обізнані особи” хоча й не використовується в чинному кримінальному процесуальному законодавстві, проте є майже сталеним в науковій літературі для позначення осіб, які володіють спеціальними знаннями і залучаються до царини кримінального провадження. Використання спеціальних знань при розкритті та розслідуванні злочинів має глибоке історичне коріння. Як зазначав М.В. Салтевський, «...пізнання

події злочину – багатопрофільна діяльність, яка потребує як емпіричних, так і наукових знань з різних галузей науки, техніки, мистецтва і ремесла. Тому ще з глибокої давнини при розслідуванні злочинів, особливо пов'язаних із убивствами і заподіянням тілесних ушкоджень, використовували спеціальні знання, запрошуючи для цього обізнаних осіб, які допомагали вирішувати складні питання”. Невипадково питання використання спеціальних знань у кримінальному провадженні з огляду на їх теоретичну і практичну значущість привертало увагу відомих правознавців ще з дореволюційних часів. Безумовно ними опікуються й сучасні фахівці у галузі кримінального процесу, криміналістики та інших наук.

В умовах докорінної зміни парадигми кримінального процесуального законодавства в 2012 році суттєвих змін також зазнали й підходи до використання спеціальних знань в кримінальному провадженні. Так, однією з новацій КПК є запровадження концепції альтернативної експертизи, за якої сторони провадження можуть надавати висновки «своїх» експертів. Відповідно під час судового розгляду в якості доказу може бути надано одночасно два висновки, які виконані різними експертами з одних і тих питань, як за дорученням сторони обвинувачення, так і сторони захисту. В КПК регламентовано детальні вимоги до змісту висновку, встановлено пряму заборону щодо проведення експертизи для з'ясування питань права, розширено повноваження спеціаліста, запроваджено низку інших норм, що суттєво оновлюють та вдосконалюють інститут використання спеціальних знань в кримінальному провадженні. Враховуючи те, що більшість новацій спрямовано на розширення основ змагальності та забезпечення процесуальної рівності сторін, важливе значення має наявність ефективного механізму практичної реалізації задекларованої рівності. Між тим, КПК залишив «відкритими» низку питань в цьому контексті, через що отримання стороною захисту висновку експерта є практично недоступним. Невизначеними залишились також певні аспекти правового порядку залучення спеціальних знань, зокрема, не визначено форми реалізації

стороною захисту права самостійного залучення експерта, критерії вирішення клопотань сторони захисту щодо допиту експерта в суді та ін. В умовах новітньої нормативної регламентації наукового осмислення вимагає й низка традиційних питань щодо форм та процесуального порядку залучення спеціальних знань до царини кримінального провадження, як то, розмежування випадків процесуальної необхідності експертних чи «консультативних» знань для прийняття певних процесуальних рішень чи реалізації конкретних процесуальних дій, прав та обов'язків суб'єктів носіїв спеціальних знань тощо. Зазначене ще раз підкреслює актуальність комплексного дослідження позначеної проблематики на монографічному рівні.

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується застосуванням сучасних, перевірених часом, методів наукового дослідження (стор. 7 дис., стор. 3 автореф.). Автор не піддалася спокусі застосувати «модні» нині в перебігу дослідження правових явищ методи - антропологічний, сінергетичний, персоналістичний (людиномірний) тощо (хоча застосування їх, можливо, посприяло би отриманню інших наукових результатів). Обрані методи дослідження об'єктивно обумовлені його предметом, що і забезпечило обґрунтованість отриманих нових наукових результатів.

Достовірність наукових положень визначається теоретичною основою дослідження. Позитивно на достовірності наукових результатів відбився також аналіз нормативно-правових актів, що мають як загальноправове, так і спеціальне (у плані досліджуваних проблем) значення, та емпірична база дослідження, яку склали результати анкетування 355-ти слідчих прокуратури та Національної поліції України у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Полтавській, Сумській, Харківській областях (стор.8 дис., стор. 3 автореф.).

Новизна наукових положень дисертації полягає в тому, що вона є одним з перших в Україні після набуття чинності КПК 2012 р. комплексним дослідженням

проблемних питань використання допомоги обізнаних осіб під час досудового розслідування та судового розгляду із застосуванням сучасних положень наук кримінального процесу, криміналістики, судової експертології, узагальнення експертної, а також слідчої й судової практики.

Наукова новизна визначається сучасною постановкою проблем, дослідженням генези, нових ідей і тенденцій розвитку правових відносин у частині використання допомоги обізнаних осіб під час досудового розслідування та судового розгляду, а також напрямів удосконалення законодавства з урахуванням досвіду інших держав. у тому, що за характером і змістом проблем, що розглядаються, дисертація є першим в Україні .

Відповідають вимогам щодо наукової новизни положення, винесені на захист. Наукові положення викладені несуперечливо з урахуванням ступеню їхньої новизни (стор. 8-11 дис., стор. 4-5 автореф.). Стиль викладення положень дозволяє усвідомити їхній зміст і новизну у порівнянні з науковими положеннями, сформульованими раніше іншими авторами. Відзначаючи позитивні сторони дисертаційного дослідження, слід наголосити, що наукові висновки є важливими як для науки, так і для практики в частині використання спеціальних знань в перебігу кримінального провадження.

Автору вдалося зосередитися як на процесуально-правових аспектах використання спеціальних знань в перебігу кримінального провадження, так і на розробці криміналістичних рекомендацій щодо використання допомоги обізнаних осіб під час досудового розслідування та судового розгляду, що дозволяє зробити висновок про відповідність теми і змісту дисертації науковій спеціальності 12.00.09. До того ж, Д.В. Куриленко зумів виокремити найважливіші проблеми, що є характерними для цього інституту на сучасному етапі розвитку вітчизняного законодавства і практики його застосування, і запропонував шляхи їх вирішення.

Д.В. Куриленко правильно побудував структуру дисертаційної роботи, застосувавши метод дослідження від загального до конкретного. У першому розділі досліджено науково-правові основи інституту обізнаних осіб у

змагальному кримінальному провадженні; у другому – проблемні питання залучення обізнаних осіб до кримінального провадження.

Правильно побудований план дисертації дозволив його автору досить повно і всебічно дослідити проблемні питання використання допомоги обізнаних осіб у кримінальному процесі, виконати завдання і досягнути мети, поставленої у вступі до наукової роботи.

У **розділі 1** дисертації автор, досліджуючи науково-правові основи інституту обізнаності осіб у кримінальному провадженні, ґрунтовно аналізує генезис цього інституту та виокремлює п'ять етапів його розвитку. В контексті поглибленого аналізу дисертантом цих етапів, на позитивну оцінку заслуговує виділення основних аспектів модифікації інституту, що розглядається, покликані прийняттям 13 квітня 2012 р. Кримінального процесуального кодексу. Автор цілком правильно акцентує увагу на інтегруючу засаду змагальності як основний чинник зміни парадигми кримінального процесу та відповідно розширення функції обізнаних осіб та з'явлення нових форм їх залучення.

В цьому ж розділі розглядаються сутність та ознаки обізнаних осіб. Узагальнюючи існуючи в теорії точки зору щодо визначення обізнаних осіб, автор надає своє визначення цьому загальному поняттю, що об'єднує будь-яких суб'єктів, які мають спеціальні знання, навички та залучені до кримінального провадження незалежно від наявних у них прав і обов'язків з метою сприяння уповноваженим особам у розв'язанні питань на підставі спеціальних знань. Автор надає вичерпний перелік обізнаних осіб, до якого крім традиційних експерта, спеціаліста, перекладача, судово-медичного експерта, педагога, психолога, лікаря, психіатра включає також медичного працівника, ревізора, перевіряючого, учасників провадження (підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого), які володіють спеціальними знаннями. Така конкретизація обізнаних осіб є виправданою, оскільки базується на нормах КПК, що визначають права, обов'язки способи чи мету залучення таких суб'єктів. Актуальним в аспекті тривалою наукової

дискусії щодо використання правових знань в якості спеціальних в кримінальному провадженні є висновок автора про те, що обізнані особи застосовують спеціальні (неправові) знання з будь-якої галузі людської діяльності, а спеціаліст для надання пояснень та перевіряючий під час перевірки можуть застосовувати правові знання. Із цим слід погодитись, адже метою застосування цими обізнаними особами спеціальних знань є надання лише допомоги офіційним суб'єктам в реалізації своїх функцій, аніж не формування доказів. Тому відсутні будь-які перешкоди для використання спеціалістом своїх правових знань при консультуванні слідчого тощо.

Автор доречно акцентує увагу на тому, що метою залучення обізнаних осіб слідчим, прокурором, судом, суддею і стороною захисту є сприяння вирішенню загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України). Оригінальною видається класифікацію обізнаних осіб залежно від їх участі у процесуальних діях та правової врегульованості діяльності або її результатів. Адже жодна з існуючих в науці класифікацій фахівців в кримінальному процесу не охоплює всіх форм залучення обізнаних осіб та їх види. Цінність розробленою класифікації підкріплюється належним емпіричним матеріалом, отриманим за результатом анкетування слідчих.

У підрозділі 1.3 значну увагу дисертант приділив аналізу найбільш актуальних та дискусійних в науці аспектів засади змагальності. При цьому з урахуванням своїх дослідницьких завдань автор акцентує увагу на дослідженні лише одного з складових елементів змагальності - процесуальної рівності сторін, яка розуміється ним як паритет їх процесуальних можливостей.

В аспекті практичного забезпечення цієї рівності автор доходить до висновку про те, що принцип змагальності у кримінальному провадженні має декларативний характер. Адже лише сторона обвинувачення наділена владними повноваженнями, має процесуальні можливості щодо отримання зразків для експертизи, збирання (формування) таких джерел доказів як

показання, речові докази, оригінали документів. Сторона захисту фактично позбавлена реальної можливості втілити свої права зі збирання доказів під час досудового розслідування. З цього приводу дисертант пропонує запровадження законодавчого «протоколювання» процесу формування стороною захисту доказів. Хоча цей висновок не викликає у офіційного опонента підтримки, він, все ж таки, є обґрунтованою авторською позицією.

В контексті дослідження змагальності не залишив поза увагою дисертант й найбільш дискусійне питання щодо рівня активності суду в кримінальному процесі. Як на наш погляд, автор дотримується правильної позиції в тому, що змагальність допускає активність та ініціативу суду щодо збирання доказів, необхідних для встановлення обставин злочину. На переконання в цьому він наводить низку переконливих аргументів.

У **другому розділі** «Реалізація засад змагальності щодо залучення обізнаних осіб до кримінального провадження» Д.В. Куриленко послідовно у п'яти підрозділах розглядає функції та процесуальне положення експерта, спеціаліста, перекладача, педагога, психолога, ревізора та перевіряючого.

Розглядаючи питання залучення експерта для проведення експертизи автор зосереджує увагу на повноваженнях сторін під час призначення та проведення експертизи. Цілком денним в контексті необхідності дотримання конституційних прав громадян є запропонований ним механізм компенсації витрат сторони захисту на проведення експертизи. Також заслуговує на підтримку пропозиція дисертанта щодо надання потерпілому права самостійно залучати судового експерта на договірних умовах або направляти клопотання про це слідчому судді. В цьому ж підрозділі автор обґрунтовує положення щодо ознайомлення підозрюваного чи потерпілого з постановою про залучення експерта слідчим у двох ситуаціях: а) експертиза проводиться за клопотанням сторони захисту чи потерпілого; б) об'єктами дослідження є безпосередньо підозрюваний, потерпілий або експериментальні зразки порівняння, отримані від цих осіб.

З метою зміцнення обґрунтованості певних різновидів кримінальних процесуальних рішень (щодо зупинення досудового розслідування, зміни, продовження чи скасування щодо особи примусових заходів медичного характеру) автор висловлює рекомендацію щодо необхідності попереднього проведення судово-медичну чи судово-психіатричну експертизи для достовірного встановлення підстав для прийняття відповідних правозастосовних актів.

В наступному підрозділі дисертант виділяє та аналізує 2 функції спеціаліста в процесуальних діях: сприяння сторонам та суду у збиранні та дослідженні доказів; і надання ним пояснень.

Розглядаючи правове положення перекладача у кримінальному провадженні дисертантом проаналізовано підстави та особливості залучення перекладача, вимоги до його професійних та особистих якостей. Переконує висновки дисертанта (до якого він дійшов на підставі аналізу міжнародних та вітчизняних правових документів, також з урахуванням етимологічної природи) про те, що умовою залучення перекладача є «не володіння» чи «недостатнє володіння» мовою судочинства, а її «нерозуміння» учасником кримінального провадження. Пропонує дисертант також свій склад якісних вимог до перекладача (незаінтересованість, незалежність, відсутність процесуальних суміщень, досягнення 16-річного віку). Актуальною для практики кримінального провадження є пропозиція дисертанта щодо створення державного Реєстру судових перекладачів, до якого мають бути включені дані перекладачів-професіоналів, компетентність яких перевірено.

У підрозділі 2.4 дисертант крізь призму кінцевих цілей і проміжних завдань процесуальних дій висвітлює права, обов'язки, завдання педагога і психолога у кримінальному провадженні. Автор наводить додаткові аргументи щодо психолога та педагога як різновидів процесуальної фігури спеціаліста, пропонує залучати у кримінальному провадженні психолога, який має досвід роботи у тій віковій групі, до якої належить малолітній або неповнолітній, і лише як виняток – педагога. На підтримку заслуговує

пропозиція автора щодо обов'язкового залучення педагога (психолога) до допиту неповнолітнього учасника кримінального провадження незалежно від його статусу та віку. При наведено комплекс прав та обов'язків педагога (психолога), який вимагає законодавчого закріплення.

У заключному підрозділі розглянуті ревізії та перевірки як засоби отримання доказової інформації про подію злочину та суб'єкти їх проведення. Дисертантом розкрито поняття об'єктів аналізу контрольних заходів, їх предмет (загальний та конкретний), методи дослідження, організаційні ознаки (планові та позапланові), підстави проведення (фактичні та правові), суб'єктів (ревізори та перевіряючі), підсумкові документи (акти, довідки), їх доказове значення та правова природа. При цьому автор пропонує використовувати загальний термін – «матеріали ревізій та перевірок».

Дисертант розглядає правову природу ревізій та перевірок структурно на двох рівнях. Перший характеризує їх як спосіб державного (відомчого) контролю, що здійснюється з метою виконання завдань контрольно-ревізійних служб. Другий рівень визначає кримінальний процесуальний статус ревізій та перевірок як спосіб встановлення обставин кримінального правопорушення. При цьому автор пропонує низку рекомендацій непроцесуального характеру щодо підвищення ефективності проведення реалізації ревізій та перевірок, підкріплюючи їх результатами емпіричних досліджень, що підвищує їх правильність та практичне значення. .

Виклад матеріалу дисертації дослідження підпорядкований одній провідній ідеї, якою є необхідність з'ясування сутності інституту обізнаних осіб у кримінальному провадженні у його теоретичному, законодавчому та практичному аспектах.

Результати, отримані дисертантом, є вагомими для науки кримінального процесу, а також для практики діяльності органів досудового розслідування, суду в частині використання спеціальних знань в перебігу кримінального провадження .

Висновки і пропозиції, сформульовані у дисертаційному дослідженні можуть бути використані для підготовки навчально-методичних матеріалів, наукових статей, а також формулювання і внесення подальших пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства у частині, що стосується регламентації використання спеціальних знань в перебігу кримінального провадження.

Основні результати дослідження опубліковані у 10 наукових роботах, з них: 6 – у наукових фахових виданнях України, з-поміж яких дві – в іноземних наукових виданнях та одна у співавторстві, а також у 4 тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

У публікаціях розкриваються положення, викладені у всіх розділах дисертації. Варто зауважити, що Д.В. Куриленко публікував (презентував науковій юридичній громадськості) результати своїх досліджень по дисертації пропорційно (розділ 1 та 2 кожен представлені у п'яти публікаціях). Вивчення змісту публікацій і зіставлення їх зі змістом дисертації дає підставу для однозначного висновку про повноту викладу у публікаціях результатів дисертації.

Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації. У ньому адекватно і стисло відображені положення щодо кожного із структурних елементів дисертаційної роботи (вступу; основної частини; висновків).

Дисертація Д.В. Куриленка містить науково обґрунтовані результати проведених ним досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для теорії кримінального процесу, а саме: розроблені теоретичні, правові та практичні засади, спрямовані на розкриття генези, поняття, змісту інституту обізнаних осіб в кримінальному провадженні, вирішення проблемних питань використання спеціальних знань під час досудового розслідування та судового розгляду.

Текстових запозичень без посилання на джерело у дисертації не виявлено.

Кандидатська дисертація, підготовлена Д.В. Куриленко, у цілому заслуговує на позитивну оцінку, але ряд висновків автора викликають сумніви й можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту.

Зауваження стосуються такого.

1. Як вказує автор у вступі до автореферату (с.3) та дисертації (с.8) нормативно-правову основу дослідження склали Конституція України, Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, пленумів Верховного Суду України, відомчі нормативно-правові акти МВС України, Мінюсту, СБУ, інших відомств та служб, кримінальне процесуальне законодавство 14-ти країн ближнього зарубіжжя. Між тим дослідження будь-якого інституту кримінального провадження є неможливим без використання всього арсеналу кримінального процесуального законодавства, в тому числі й міжнародних договорів. Тим більш, що в тексті дисертації міститься низка посилань на такі з них, як, зокрема, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Загальна декларація прав людини та ін. (с. 48).

2. Дисертант у вступі до роботи зазначає, що його дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому на основі сучасних наукових положень розроблено концептуальні засади та сформульовано рекомендації щодо використання допомоги обізнаних осіб під час досудового розслідування та судового розгляду.

Подібне твердження викликає заперечення. «Монографічні системні дослідження» *інституту обізнаних осіб у кримінальному провадженні* (адже саме цей інститут є предметом дослідження (ст. 7 дисертації)) мали місце як в радянській теорії кримінального процесу, так і в часи незалежності України. Про це сам дисертант зазначає у вступі до дисертації, наводячи доволі значний за обсягом перелік учених, які займалися дослідженням цієї проблематики.

3. Певні зауваження викликає й формулювання теми дисертаційної роботи, а саме використання у сполученні із «кримінальним провадженням» прикметника «змагальному». Хоча й намір автора посилити вже в назві пояснення чинників актуальності свого дослідження є зрозумілим, все ж таки змагальність будучи навіть інтеграційною (концептуальною) властивістю сучасного кримінального процесу, є лише однією з 22 його засад, перелічених у статті 7 КПК. Якщо називати увесь процес, виходячи з назви окремих засад кримінального провадження, то за логікою дисертанта, можна буде говорити і про законний, і про публічний та інші різновиди кримінального процесу, що, звичайно, є порушенням законів логіки та раціональності.

4. Одним з позитивних положень роботи, що вже було відмічено офіційним опонентом вище, є надання поняття та переліку обізнаних осіб, чий спеціальні знання використовуються прямо чи опосередковано в перебігу досудового розслідування та судового розгляду. Між тим в цьому переліку, сформульованому автором з огляду на діючу нормативну регламентацію та оформленому в «форматі» вичерпного, відсутній *фахівець Науково-консультативної ради при Верховному Суді України*. За допомогою до цієї обізнаної особи відповідно до ч.1 п.3 ст.452 КПК звертається суддя-доповідач в порядку підготовки до перегляду судового рішення Верховним Судом України в разі необхідності отримання наукового висновку щодо певної норми права.

5. На сторінках 56-57 дисертації та у висновках до роботи автор наголошує на необхідності обов'язкової фіксації у протоколі процесу формування стороною захисту доказів. Такий протокол підписується адвокатом, усіма учасниками заходів, двома незаінтересованими особами, посвідчується печаткою адвоката, підприємства, установи, організації та ін. Дисертант обґрунтовує свою пропозицією потребою досягнення мети реалізації засад змагальності у кримінальному провадженні, зокрема, посилення гарантій діяльності захисника та визнання допустимості

встановлених стороною захисту доказових фактів. Водночас таке «протоколювання» в межах концепції сучасного кримінального процесу не матиме аж ніякого процесуального значення для суду. Адже в змагальній моделі судового розгляду, що сприйнята КПК України, формат запису стороною захисту показань учасників провадження позбавлений будь-якого значення. Як правило, лише безпосередньо сприймаючи будь-які фактичні дані, подані сторонами, в режимі судового розгляду суд надає ним оцінку за загальними критеріями оцінки доказів (ст. 94 КПК).

6. На сторінках 74-75 дисертації її автор пропонує встановити випадки обов'язкового ознайомлення сторони обвинувачення з висновком експерта, який був залучений стороною захисту. Це стосується ситуацій, коли сторона захисту вносить клопотання до сторони обвинувачення щодо надання об'єктів (підозрюваного, який знаходиться під вартою, речових доказів, документів, що знаходяться у розпорядженні слідчого, прокурора) для проведення експертного дослідження залученим нею експертом. Водночас така пропозиція викликає заперечення з огляду на об'єктивність існування в сучасному кримінальному процесуальному праві інституту сприяння захисту (*favor defensionis*) (В.Т. Нор, Б.І. Яворський), що на досудовому розслідуванні реалізується, зокрема, наданням стороні захисту безумовного права не використовувати в процесі доказування висновок експерта, отриманий нею на договірних умовах. Крім того, ч. 6 ст. 290 КПК України передбачає право сторони захисту має не надавати прокурору доступу до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Отже лише за умови наявності у сторони захисту наміру використати цей висновок у суді, вона зобов'язана надати можливість ознайомитися з ним стороні обвинувачення.

Висловлені зауваження відображають особисту думку опонента, здебільшого вони є формальними, а тому не можуть суттєво вплинути на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок: Дисертація Куриленка Дмитра Віталійовича за темою «Інститут обізнаних осіб у змагальному кримінальному провадженні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є завершеним монографічним дослідженням, у якому повно і всебічно вирішені поставлені перед ним завдання. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, а також вимогам, встановленим «Порядком присудження наукових ступенів», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, що ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор – Куриленко Дмитро Віталійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність на основі прилюдного захисту.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального процесу, криміналістики та судоустрою НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України

Н.В. Глинська

Підпис Н.В. Глинської
засвідчую
Інспектор ВК Яценко О.І.
« 16 » травня 2017 р.